

УДК 37.041

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FUNDAMENTALS OF THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF PERSONALITY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Kutsenko T./Куценко Т.І.

teacher /викладач

Khorolska O./Хорольська О.Г.

teacher /викладач

Municipal Institution " Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council" 33, Nebesna Sotnia, 20300

КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради» вул. Небесної сотні, 33, 20300

Анотація. Визначено суть творчої активності учні початкової школи як особистісної якості. Розглянуто творчу активність особистості як педагогічну проблему і розроблено педагогічні і психологічні впливи, які сприятимуть її комплексному розвитку.

Ключові слова: творча активність, учні початкової школи.

Вступ.

Розвиток особистості на всіх етапах її життєдіяльності – це умови, засади всебічного розвитку особистості, забезпечення її творчого потенціалу, реалізації здібностей, зростання компетенцій, удосконалення отриманих знань, умінь, навичок.

Активність – загальна характеристика особистості, їх власна динаміка, джерело перетворення чи підтримки ними життєво важливих зв'язків з оточуючим світом. В психології активність виступає у співвідношенні з діяльністю, проявляючись як динамічна умова її становлення, реалізації і видозмінення, як властивість її власного руху.

Активність особистості характеризується:

- ✓ обумовленістю специфікою внутрішніх станів особистості безпосередньо у момент дії;
- ✓ довільністю, тобто наявністю мети особистості;
- ✓ надситуативністю, тобто виходом за межі вихідних цілей;
- ✓ стійкістю діяльності по відношенню до мети.

Активність особистості – здібність особистості здійснювати доцільні перетворення матеріальної і духовної культури, яка виявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні тощо.

Види активності розрізняють в залежності від видів діяльності. Їх можна умовно класифікувати у *групи*:

- 1) біологічна активність;
- 2) психологічна активність;
- 3) соціальна активність.

Біологічна активність є загальною характеристикою всіх живих істот. Формами психічної активності, вважає О.Скрипченко, є моторні дії, перцептивні, мнемічні, розумові, мовні, імажинативні дії [2].

Соціальна активність – це складне поняття, складовими елементами якого П.Казакова [2] виділяє:

- моторну активність – рухливість у процесі пізнання дійсності, навчання, ігор, праці, спілкування тощо;
- розумову активність – оптимальність засвоєння дітьми соціального (емоційного, морального, трудового, художнього тощо) досвіду людства;
- трудову активність – інтенсивність, результативність участі у суспільно - корисній праці, навчанні, іграх;
- етичну активність – виявлення причетності та дбайливого ставлення до всього, що створено природою і людиною, доброзичливість у спілкуванні з дітьми та дорослими, яка виражається у співчутті, співпереживанні, допомозі тощо.
- творчу активність.

У психолого-педагогічних дослідженнях визначаються різні рівні розвитку активності молодших школярів. Ми вважаємо найбільш прийнятною класифікацію Г.Щукіної. Вона виділяє три *рівні*:

- 1) репродуктивно - наслідувальний;
- 2) пошуково - виконавчий;
- 3) творчий.

Творча активність є вищим рівнем активності. Вона характеризується не тільки активним пошуком, але й оперуванням різними способами вирішення проблеми. Учні знаходять самостійні шляхи вирішення, відмінні від загальноновживаних.

Існує багато визначень цього поняття, але всі вони передають головну думку, що творчість – це продуктивна діяльність, результатом якої є створення чогось нового. В трактовці суті творчої активності виступає істотно значущим твердження Ю.Постоногова про те, що між поняттями активність і творчість існує певний взаємозв'язок і взаємозалежність. Творчість – це діяльність, спрямована не тільки на створення нових за змістом і за формою матеріальних, культурних і духовних цінностей, але і на розвиток самої особистості. Творчість забезпечується посиленою діяльністю особистості, тобто її цілеспрямованою активністю.

Таким чином, творча активність – це властивість особистості, яка проявляється у стані готовності, прагненні до самостійної, оригінальної діяльності і виборі оптимальних шляхів її реалізації.

Творча активність не тільки проявляється, але і розвивається у творчій діяльності, що забезпечує формування її як важливої якості особистості. Суть творчої активності як особистісної якості характеризує ставлення учня до творчої діяльності, в якій яскраво проявляється його індивідуальність.

Творча діяльність, – за визначенням Л.Виготського, – це така діяльність особистості, яка створює нове, однаково чи буде створене творчою діяльністю якоюсь річчю зовнішнього світу, чи відомою побудовою розуму чи почуттів, що живе тільки в самій людині. Саме творча діяльність особистості робить її створінням, що звернуте у майбутнє, створює його і видозмінює своє теперішнє – вважає Л.Виготський[1].

Психологічний аналіз творчої діяльності вказує на її велику складність. Вона виникає не одразу, а дуже повільно і поступово, розвивається з більш елементарних і простіших форм в більш складні, на кожній віковій сходинці вона має свої особливості, кожному періоду дитинства властива своя форма творчості. Творча діяльність виявляється в безпосередній залежності від інших форм діяльності, зокрема від накопичення досвіду.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів початкової школи сприяє:

- ✓ розвитку особистості;
- ✓ розвитку мислення;
- ✓ формуванню вміння самостійно одержувати знання;
- ✓ розвитку творчих здібностей;
- ✓ керуванню своєю увагою;
- ✓ розвиває волю, пам'ять, уяву.

Творча активність не існує як щось статичне, незмінне. Вона постійно змінюється разом з розвитком учня, сприяє формуванню практичних вмінь і навичок. Характер творчої активності, рівні її прояву досить мінливі. Навіть, у одного і того ж учня вона не може проявлятися однаково, вона різна, в залежності від внутрішніх і зовнішніх умов.

Творчу діяльність, яка ґрунтується на комбінуючій властивості мозку, психологія називає уявою, фантазією. Для того, щоб зрозуміти психологічний механізм уяви і пов'язаної з нею творчої діяльності, а, значить, і творчої активності, краще за все почати із з'ясування того зв'язку, який існує між уявою і реальністю в поведінці учня.

Перша форма зв'язку уяви з дійсністю, зазначає Л.С.Виготський, (4; 9) полягає в тому, що будь-яке створення уяви будується із елементів, які взяті із дійсності і знаходяться в минулому досвіді.

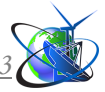
Другою формою зв'язку фантазії і реальності є більш складний зв'язок між готовим продуктом фантазії і яким-небудь складним явищем дійсності.

Третьою формою зв'язку між уявою і дійсністю є емоційний зв'язок.

Четверту, останню форму зв'язку фантазії з реальністю є рушійною силою творчості учня.

Здібність до доведення справи до кінця – це не просто наполегливість, зібраність і вольова настроєність на завершення початого, а саме здібність до доробки деталей, нюансів, удосконалення первинного задуму. Таким чином, серед *розумових здібностей*, які впливають на розвиток творчої активності виділяють:

- здібність не проходити повз випадкові явища, а бачити в них ключ до *розв'язання* проблем;
- здібність до згортання розумових операцій і заміни довгого ланцюга міркувань однією узагальнюючою операцією;
- здібність застосовувати навичку, набуту при розв'язанні однієї задачі до розв'язання іншої;
- широта кругозору та здібність використовувати бічне мислення;
- здібність до цілісного сприйняття;
- легкість асоціювання при віддаленості асоційованих понять;
- здібність вчасно відмовитись від хибної гіпотези;
- здібність до адекватних оцінок;
- здібність до генерації ідей;

➤ здібність до доведення справи до кінця.

Слід відзначити вплив рівня розвитку мови на творчу активність учнів. Спостереження за процесами уяви і мислення виявило їх залежність від розвитку мови, дозволяє вільно почувати себе у галузі вражень, що позначені словами.

Під педагогічними основами творчої активності учнів розуміємо:

- потреби та інтереси;
- мотиваційну основу;
- самостійність;
- вольові якості особистості;
- наявність високої самооцінки учня;
- самостійність;
- ініціативність.

Розглянувши шляхи вдосконалення творчої активності у навчальному процесі початкової школи, можна вивести закономірності ефективності їх застосування:

- ✓ необхідною умовою стимуляції творчої активності учнів у творчій навчальній діяльності є забезпечення відповідної творчої атмосфери;
- ✓ доброзичливість вчителя, відсутність категоричних оцінок і критики на адресу учнів сприяють прояву його творчої активності;
- ✓ забезпечення умов для вправ і практичного застосування набутих знань, умінь і навичок;
- ✓ використання особистого прикладу творчого підходу до вирішення проблеми;
- ✓ забезпечення учням можливості активно ставити запитання;
- ✓ дотримуватися позиції консультанта, помічника, залишаючи за собою функцію загального контролю, що дає можливість учням будувати творчий процес самостійно.

Висновки.

Творча активність – це властивість особистості, тому доцільно і необхідно говорити саме про педагогічні впливи на її формування і розвиток. До педагогічних основ формування творчої активності учнів ми віднесли потреби і інтереси учнів, мотиваційну основу, самостійність та інші вольові якості особистості, наявність високої самооцінки тощо. Суть творчої активності як особистісної якості характеризує ставлення особистості до творчої діяльності, в

якій яскраво проявляється її індивідуальність. Творча активність не тільки проявляється, але і розвивається у творчій діяльності.

Література:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. - М.: Просвещение, 1991.
2. Скрипченко О.В. Психічний розвиток учня. - К., 1974.

Literature:

1. Vygotsky LS Imagination and creativity in childhood. - Moscow: Enlightenment, 1991.
2. Skripchenko OV Mental development of the student. - K., 1974,

***Abstract.:** The essence of creative activity of primary school students as a personal quality is determined. The creative activity of the individual as a pedagogical problem is considered and pedagogical and psychological influences which will promote its complex development are developed.*

***Key words:** creative activity, primary school students.*